

NAMIĘTNOŚĆ (90) *sb f*

a *pochylone* (w tym 3 r. błędne znakowanie), o jasne.

sg *N* namiętność (4). ◇ *G* namiętności (2). ◇ *A* namiętność (1). ◇ *I* namiętnością (2). ◇ *L* namiętności (1). ◇ *pl N* namiętności (16). ◇ *G* namiętności (23). ◇ *D* namiętnością (11) [w tym zapis: -ą (1)] *GórnDworz* (2), *KuczBKat*, *ModrzBaz* (7), *SkarŻyw*, namiętnościom (1) *SkarKaz*. ◇ *A* namiętności (15). ◇ *I* namiętnościami (11). ◇ *L* namiętnościach (3).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Gwałtowne, bardzo silne uczucie; passio BartBydż, Vulg, Cn; motus, perturbatio, turbatio, turbido Modrz, Cn; concupiscentia Vulg, Cn; affectio, affectus, commotio, percussio Modrz; cupiditas, impetus, libido, permotio animi Cn (90): BartBydż 108b; aby [mamka] była dobra/ [...] nie gniewliwa/ ani barzo frogą/ ani też łtrafzliwa, Abowiem takowe namiętności [!] łzkodliwe łą FalZioł V 36; iedną s tych [białychgłów] trzymáiąc pod frogą zwirzchnośczią wżytki fwe namięthności/ niethilko oczom bronilá požądány fwiátłości/ [...] ále y myśli fwe o miłym zátraćić chciálá GórnDworz Aa8, Ee7, Ff4v; poczuł z wielkim dżiwem y zumieniem náłzych człónkow práwo/ (to iest namiętność) KuczBKat 395; Czyli fie wam praca nie zda kázác/ wczýć/ łpowiedzi ludzi łłuchác/ [...] ciáło łwoie z namiętnościami iego trapić y krzyżowác WujJud 145; Grekowie tákie namiętności zowá Pathe, to iest ćierpienia [vocant eiusmodi perturbationes pathe quasi passiones]: Bo ćierpią łmysły iákoby od tych namiętności zbite [patiuntur enim animi illarum quasi percussione]/ ktore im do tego przekażáią/ áby prawdy niepoznály ModrzBaz 18; Ielli to wczýnimy/ tedy fie okazemy y mędrłzemi nád inłze mnołstwo pošpolitego ludu/ y mniej popędlivych namiętności w łobie máiący. ModrzBaz 67, 7, 67, 97, 97v [2 r.], 138; co dułza chciálá/ to ciáło y iego namiętności/ bez wymówki y trudnośczi czyniło SkarŻyw 260, 16, 195, 319; Iuż wżytkie namiętności we mnie teraz zgáły. GórnTroas 45; Rácżże zleczyć/ przedziwny cudotworco/ rułzoną powietrzem rozlicznych namiętności LatHar 236, 135; Abowiem gdyłmy byli w ciéle/ namiętności grzechów/ ktore były przez zakon/ płużyły w człónkach náłzych/ áby owoc przynosiły śmierci. WujNT Rom 7/5, s. 546; WysKaz 13; GosłCast 73; Prává nie máią żadnych namiętności/ y wwieść fie krzywo nie dádzą. Nie pomagáią zá powinnym: nie máią w łobie gniewu ani popędlivosti SkarKazSej 697b.

namiętność ku komu (1): Lecz ona oycá wyrzawłzy y poznawłzy/ namiętnością ku oyeu zwyciężona/ vgásić przyrodzenia iedno łzami nie mogliá SkarŻyw 15.

W połączeniach szeregowych (4): KromRozm III A7v; włzytką fie siłą łtárał/ iákoby był złe namiętności fwe y chuc/ y pokuły łwieckie y ciélełne/ z fercá łwego wykorzenił. SkarŻyw 353; ciáło y niłża częśc człowicza pobudza w nim rozmáite y przeciwné łobie chciwośczi/ żądze y namiętności WujNT 546; A niech pocznę dżiś vmierác Pánie BÓże moy/ pierwey grzechom y łwey woli y namiętnościom moim: á potym y łwiátu/ ktorego blizki náłtępuie koniec SkarKaz 423b.

W połączeniach z wyrazami oznaczającymi uczucia wchodzące w zakres znaczenia namiętności (8): BibRadz I 478d marg; cnoty zásiádiy w chęci do obyczáiw łkłonney/ [...] hámuiać iey popędlivosti/ [...] podbijáiąc ie p d władzą y pod moc rozumowi/ áby łnac miłość abo nienawiść/ nádzieiá ábo boiażń/ ábo iákakolwiek inłza namiętność/ gránic wczciwośczi nieprzełtąpiłá [ne scilicet amor vel odium, spes vel metus aut quaevis alia commotio fines honesti egrediantur]. ModrzBaz 7; Zaden nieiést

ták świętobliwych á fkromnych obyczáiw/ któryby trzymáiąc dożywotnie vrząd niemiał wyftąpić/ ábo nienawiścią/ ábo miłością/ ábo iáką infzą namiętnością [*vel odio, vel amore, vel alia affectione*] *ModrzBaz* 44v, 18 [2 r.], 27, 97v; Naprzod wiemy iż gniew ieft w nas/ iáko inne namiętności bydłęce z bełtyami fpolne/ iáko łługá y niewolnik v rozumu *SkarKaz* 313b.

W charakterystycznych połączeniach: namiętności bestliwe, brzydkie, burzliwe, bydłęce, nierządne, niespokojne, plugawe, popędliwe, prozne, sromotne, wielkie; namiętności miarkowanie (2), tłumienie, uzdrowienie; namiętności cisną, opanowały, wkradły się, zgasty; namiętności cierpieć, umartwiać, uskromić, wykorzenić; od namiętności czysty (2), prozny, wolny, zbity; namiętnościom dać się unosić; za namiętnościami iść.

Zwroty: »namiętnościom się poddawać, poddany; w namiętności podać« [szyk zmienny] (2:1;3): Ktory przeto dobrze się rozmyśliwzy do wotowania przyftąpi/ [...] złym namiętnościom niebędzie się poddawał [*perversis animi affectionibus non obtemperaverit*] *ModrzBaz* 30v, 26, 27; Dla tegoż podał ie Bog w namiętności frototne [*Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae*]. *WujNT Rom* 1/26, s. 526, 556.

»w namiętności się powścięgać« (1): [*niewiasta, która ma brodę albo wąsy, bywa*] fmiála na rzeczy mężom przywoite, fwadliwa, barzo chytra, [...] á zwłázczá ktora fie nieumie w fwej namiętnoŃci powścięgać *GlabGad* O5.

»namiętnościom swoim służyć« = *affectionibus servire* *Modrz* (2): Záprawdę ten/ który íam íobie nie pánuie/ á ktory namiętnościom íwoim służy/ niegodzien áby iy Pánem zwano. *ModrzBaz* 18, 97v.

»namiętnościom się sprzeciwić, sprzeciwienie się« [szyk zmienny] (2:1): *Górndworz* Aa2v, Ee7; Ludzki narod [...] íwym íię íielefnyim żądzom y namiętnością [!]/ wzywáiąc pomocy Bożey/ niefprzeciwił *SkarŻyw* 268.

»namiętności umorzyć« (2): *SkarŻyw* 317; Kogoć on z nowu przetworzy/ á ferce twárde íkrułzy/ Y namiętności vmorzy/ nierządne w iego dułzy *ArtKanc* L19v.

»namiętności (za-, po-)hamować; (niepo)hamowanie namiętności; namiętności są hamowane« [szyk zmienny] (4; 3;1): Wfzytkie bez máłá ludzkie wyftępkí áłbo z niewiádomoŃci roftą/ áłbo z niepohámowania namiętności íerdecznych [*vel ex ignorantia naseuntur, ve ex animiimpotentia*]. *ModrzBaz* 67; przeto práwá ná to íą vftáe wione/ áby nimi niefpokoyné namiętności byłyl hámowán [*guibus tumultantes affectus sedarentur*] *ModrzBaz* 136, 5v 8, 57v, 142v; záhámuy Pánie popędliwoŃci y namiętności moie. *LatHar* 609; Stárfzé zás głowy, aby vmiály, byle tylko chćiály, rządźić íámych íiebie y hámowác namiętności íwych, zá którými podczas by dziecká igráią *GosłCast* 6.

Wyrażenia: »namiętności cielesne, ciała« [szyk 7:2] (6:3): *Górndworz* Aa2v; *KuczbKat* 155, 250; *WujJud* 90v; wfzytkie namiętności íiála náłzego/ grzechem zaráżonego [...] mamy w íobie vmartwić/ trzeźwoŃcią/ modlitwą/ powścięgliwoŃcią/ y poftámi. *CzechRozm* 240v; *KarnNap* B4; *SkarŻyw* 14; Vftáne nákoniec w tobie duch twoy: to ieft/ vfkromi íię w tobie namiętnoŃć íielefna. *LatHar* 259, 225.

»człowiecza, ludzka namiętność« [szyk 2:1] (2:1): twarz y czoło łącno sie przemienić może/ á to według wzrúżenia namiętności człowieczy ku dobrej albo też nie łąfzney rzeczy *GlabGad* N3; Bog niema w łobie nienawiści áni żadnych ludzkich namiętności *BibRadz* I 478d *marg*; *KuczKat* 55.

»namiętności serdeczne« = *animi commotiones a. perturbationes; affectus* *Modrz* (7): Ale co *Cicero* mowi o pohámowaniu gniewu/ to się też o inłzych namiętnościách serdecznych rozumieć może *ModrzBaz* 7v, 8v, 18, 26, 30v, 67, 142v.

»namiętności uspokojenie« (1): [pożywanie Ciała i Krwie Pańskiej niech będzie] namiętności moich cielesnych/ y duchownych dołkonálym vřpokoicniem *LatHar* 225.

»walczenie z namiętnościami« (1): rzecz iest vćiefzna/ y ku dobremu przykłądu walczenia znamiętnościami náłzemi służy *SkarŻyw* 121.

»złe namiętności« = *perversus affectus* *Modrz* [szyk 8:1] (9): łą nieiákie vzdrowienia y lekárřtwá/ ktore pokutuiácemu człowiekowi ku złych namiętności vzdrowieniu dáne bywáią *KuczKat* 225; bo tám niemoże być mieyřce dobrem rádam / áni przyřtoynořci/ gdy ferce opánonowály [!] złe á nieřtworne namiętności [*cum animum pravae ac distortae affectiones occuparunt*]. *ModrzBaz* 98, 5v, 27, 30v, 138; *SkarŻyw* 353; Zgłádźiř wřzyřtki okrutne moię niepráwořci/ á rácz řtworzyć ferce czyřte od złych namiętności. *ArtKanc* L5v, L8v.

Szeregi: »(popędliwe) chęci abo namiętności« [szyk 2:1] (3): Vřtáviczna w rzeczách vćřciwych zabává/ záwiřlá ná miárkowániu y hámovániu chęci ábo namiętności złych [*consuetudinem honesti in moderandis affectibus perversis positam esse*], *ModrzBaz* 5v, 7v [2 r.]. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»namiętności i cielesność« (1): Bo gdy kto pokoiu od Pána Boga dánego/ [...] ná wojnę znamiętnościami y cielesnością náłzą [...] nie vřywa: nářtępuie řwa wola *SkarŻyw* 558.

»grzechy i namiętności« (1): Kłádzie mu zář Kápłan w vřtá řol řwięconá/ oznáymuiąc to/ że sie ono ma hámovác [...] od řmrodu grzechów wřzelákich/ y od plugawych á brzydkich namiętności cielesnych *KarnNap* B4.

»namiętności abo (i) popędliwořci (serdeczne)« [szyk 2:2] (4): o tem będziemy rozumieć/ iż nieskwápliwie dla leniřtwá/ nieprzewrotnie dla popędliwořci ábo namiętności serdecznych/ ále y powážnie y wiernie y mężnie mowi *ModrzBaz* 30v, 24v; Ktorzy bowiem łą Chriřtuřowi/ ciało řwoie vkrzyřowáli z namiętnościami/ y popędliwořci *NiemObr* 116; *LatHar* 609.

»namiętności i pożądlivořci« [szyk 2:1] (3): *CzechRozm* 227; A ktorzy Ią Chriřtuřowi/ ciało řwe vkrzyřowáli z namiętnościami y z pożądlivořci *WujNT Gal* 5/24, k. Ccccc3.

»siły i namiętności« (1): ktorzy iuř przez Krzeřt řtáli sie Chreřćijány [...] / duřnieyřzymi sie řřtáváią/ przeciřko wřřitkim řřłam y namiętnořciám Ciálá/ řwiátá/ y řzátána *KuczKat* 155.

»řądze i namiętności« (2): ona řklonnořć pirworodna ku grzechowi/ to iest řądze y namiętnořci cielełne w ciele wářzym řmiertelnym *WujJud* 90v; *SkarŻyw* 268. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

Synonimy: chciwořć, chęć, pokusa, popędliwořć, pożądlivořć, řklonnořć, upornořć, řądza.

Cf **NAMIĘTA**

